

SZABADIDŐMOZGALOM FRANCIAORSZÁGBAN

világ kultúrnemzetei sorában, amelyek a szabadidőmozgalom nemzetnevelési és közművelődési fontosságát felismerve, e mozgalom egységes irányelvek szerint működő, önálló tevékenységét már megteremtették, szervezeti szempontból is igen figyelemreméltó működést fejt ki a franciaországi szabadidőmozgalom. Minden országban más és más keretek között fejlődik e mozgalom, amint azt az illető országnak és lakosságának *sajátos* viszonyai már eleve meghatározzák. Az erős központi kormányzattal bíró ú. n. „tekintélyállamokban“ az állami és társadalmi közművelődés keretein kívül álló, teljesen önálló, autonóm szervezetek gondoskodnak a szabadidőmozgalom feladatainak ellátásáról; a többi államok nagy részében a közművelődés (nemzetnevelés, népművelés) keretein belül valósul meg a szabadidőmozgalom, amely a közművelődési tevékenység sajátos megnyilvánulásai irányában hol a kölcsönös egymásrautaltság, hol a fölé-, alá- vagy mellérendeltségi viszony jegyében jelentkezik.

Ami Olaszországban a „Dopolavoro“ vagy Németországban a „Kraft durch Freude“ — hogy csak a két legismertebb ily önálló mozgalmat említsem —, mindaz — megfelelő magyar értelmezéssel — nálunk: a népművelés, amely ha tökéletes, egyúttal a jól megszervezett magyar szabadidőmozgalmat is jelenti. Sok országban oly formák között jelentkezik ez az egymásrautaltság és kölcsönös együttműködés, hogy mindkét említett tevékenység szervezeti szempontból is önálló életet él és egymás munkáját kiegészíti.

Az együttműködésnek ez utóbbi fajtájára jó példa Franciaország, amely a nemzeti oktatásügy keretébe tartozó és elismerten kitűnően működő iskolautáni („post-scolaire“) népművelési tevékenységen kívül a szabadidőmozgalom feladatait teljesen önálló, *külön e célra életrehívott kormányhatóság* ügykörébe utalta. Mindez és az a körülmény, hogy a francia mozgalom szervezete a magyar népművelés törvényhatósági és helyi intézményeivel néhány feltűnő hasonlatosságot mutat, kétszeresen indokoltá teszi, hogy a francia szabadidőmozgalomnak ezt a teljesen újszerű szervezetét közelebről is figyelemre méltassuk.

Alig páresztendős multra tekinthet vissza ez az immár önálló kormányhatósági kereteket nyert francia szabadidőmozgalom, amelynek a nagyszámú francia kabinetben *Lagrange* államtitkár vezetése alatt *külön államtitkársága* van, hogy az a mozgalom központi irányítását és felügyeletét elláthassa. Közvetlen ennek az államtitkárságnak vannak alárendelve az ú. n. „*Szabadidőmozgalmi és Sportügyi Megyei Tanácsok*“, amelyeknek elnöke: a prefektus (magyar megfelelője a főispán volna), míg tagjai: a helyi főiskola rektora

vagy helyettese, a vezénylő tábornok vagy helyettese, a közüzemi, építésügyi, erdészeti stb. hivatalok vezetői, a múzeumok igazgatói, a megye szenátorai, képviselői és polgármesterei, a jelentősebb kulturális, sport-, ének-, zene- és turistaegyesületek vezetői, az iskolaigazgatók és sportorvosok, valamint a munkaadószövetségek és a munkásszervezetek képviselői. Ennek a meglehetősen nagyszámú megyei tanácsnak egyik legfontosabb szerve az ú. n. „*Nemzeti Szabadidőbizottság*“ („Comité National des Loisirs“), mely kilenc alosztály keretében fejt ki működését (1. ifjúság és táborozás, 2. sport, 3. turisztika, 4. színház, 5. zene, 6. mozi, 7. képzőművészet, 8. könyvtár, 9. továbbképző iskola, -tanfolyamok). Ez a bizottság a francia szabadidőmozgalom *megyei központja*. Kötelékébe tartoznak az eddig külön utakon járt, szerteszét-ágazó szabadidőmozgalmi egyesületek, szövetségek és klubok, úgy azonban, hogy teljes autonómiájukat megtartják és a megyei központ tölti ki kereteiket *szabadidő-tartalommal*; előre letárgyalt munkatervek alapján rendszeresen gondoskodik előadók és művészcsoportok, testnevelési oktatók, kirándulásvezetők, múzeumvezetők központi kiküldéséről, továbbá működvelő előadások, filmvetítések megrendezéséről, végül sáortáborok kikölcsonzéséről. A legutóbbi évi kimutatások szerint e megyei tanácsokba beszervezett egyesületek száma az 1500-at is meghaladta.

Az eddig szétforgácsolt társadalmi erők egyesítése tette lehetővé azt is, hogy az említett megyei tanácsokkal az ú. n. „*Légfelsőbb Sporttanács*“, valamint a „*Munkásszervezetek Szövetsége*“, végül a „*Vacances pour tous*“ társasutazásokat rendező központi szervezet is a legteljesebb együttműködést fejt ki. Ezek a megyei tanácsok, illetve azoknak már említett szabadidő-bizottságai gondoskodnak róla, hogy a Legfelsőbb Sporttanács támogatásával minél több ifjúsági sportszálló és turistautthon épüljön, hogy az „Amis de la nature“ (Természetharátok) és „Eclaireurs de France“ (Cserkészek) szervezetek táborozásait is minél megfelelőbb keretek között lehessen biztosítani. A sportkészség és öntudat fejlesztésére igen nagy gondot fordítanak. Ebből a szempontból külön is említésre méltó az ú. n. „*népszerű sportdiplomák*“ négyfokozatos rendszere, amelyeknek elnyerése valóságos sportkitüntetés számba megy. A megfelelő tanfolyamok és vizsgák elvégzése után, a sportdiplomát nyert ifjak különböző testnevelési tevékenységre jogosultak (úszástanítás, kirándulás- és hegymászás-vezetés, kerékpár-rajvezetés, helyi atlétikai és labdarúgómérkőzések rendezése stb.). Ugyancsak a Legfelsőbb Sporttanács támogatásával épült meg nemrég háromezer frank költséggel a „*Mint-Dôme*“-i *nemzeti sí-iskola*, amely, mint a legtöbb szabadidőmozgalmi intézmény, szintén Lagrange államtitkár legfőbb védnöksége alatt áll. De éppen így a stadionok, versenypályák, uszodák, tornacsarnokok, kerékpár- és tenispályák építkezése is egymást éri. Az 1937. év folyamán a Legfőbb Sporttanács közel háromszáz ilyen sportépítkezést támogatott, átlagosan 50%-os szubvencióval. A megyei bizottságok ezeknél az építkezési munkálatoknál is fontos szerepet töltenek be. Ugyancsak a megyei bizottságok ellenőrzik azt is, hogy a *munkásszervezeteknek* megfelelő szabadidő-

parkjaik legyenek és hogy a munkások részére, egyes színházak és mozik kibérlésével, külön munkás-előadásokat tartsanak, valamint, hogy a nagyobb ipari vállalatok különböző szabadidőmozgalmi intézmények, nyaralási, üdülési akciók megszervezésével szintén teljesítsék korszerű értelemben vett szociális kötelességeiket. Említésre érdemes, hogy a Bánya- és Vaskohóvállalatok Szövetsége 1929 óta háromszázötvenöt, olyan ötvennél több munkást foglalkoztató vállalatot sorol kötelékébe, amelyek mind önálló szabadidőmozgalmi intézményekkel rendelkeznek. Ezeknek az intézményeknek költségeit nagyrészt maguk a vállalatok viselik, de az alkalmazottak és a munkások is bizonyos csekély tagdíjat fizetnek. Az intézmények belső irányításáról és fejlesztéséről a vállalatok és a munkásság együttesen gondoskodik. Ez a háromszázötvenöt vállalat eddig

40 könyvtárat,
43 állandó fedett színpadot,
36 mozit,
80 sport-, illetve játszóteret,
63 zenekart és dalárdát,
17 munkáskaszinót,
100 munkáskertet és parkot létesített,
végül 125 továbbképző tanfolyamot rendezett.

A vállalatok erre vonatkozó beszámolóit egyöntetűen megállapítják, hogy amióta ezek az intézmények működnek, az alkoholizmus mértéke évről-évre csökken és a munkásság egészségi állapota is egyre inkább javul.

Magyar szempontból különösen figyelemreméltó a Bánya- és Vaskohóvállalatok Szövetségének szabadidőmozgalmi tevékenysége, amely lényegében ugyanazokon a jogi alapokon nyugszik, mint amelyeket a francia kényszerítő rendelkezéseket *nyolc évvel megelőző 1921 : LIII. (testnevelési) törvényünk az 1000-nél több munkást alkalmazó vállalatok szociális kötelezettségeire nézve előirt.*

A társasutazásokat rendező „*Vacances pour tous*” központi szervezet, valamint a Fogyasztási Szövetkezetek Nemzeti Szövetségének ú. n. „Coop” utazási irodái nemcsak pusztán az utazások megrendezésével foglalkoznak, de azzal is, hogy a társasutazásban résztvevők utazásuk alatt is megfelelő „honismeret”-művelésben részesüljenek, továbbá, hogy utazásaik végcélján olcsó elhelyezéshez és el látáshoz jussanak. Ezeknél az olcsó tömegutazásoknál — éppen úgy, mint a „Kraft durch Freude”-mozgalomnál az „utazási takarékgjegyek” — nagy szerepet játszanak az ú. n. „népszerű szabadságjegyek”, amelyekre minden közületi tisztviselőnek vagy biztosított magánalkalmazottnak, kereskedőnek, iparosnak, munkásnak igénye van; e szabadságjegyek tulajdonosai évente egy 40%-os vasúti árkedvezménnyel kapcsolatos ú. n. „szabadságutazásra” jogosultak, s az utazás végcéljául választott helyen kedvezményes penzióellátásra is igényt tarthatnak. Az 1937. év folyamán több mint 2,500.000-en vették igénybe ezt az utazási kedvezményt. A legújabb időkben ez az akció annyira népszerűvé vált, hogy már nem áll elég szálló és vendéglő az utasok rendelkezésére, éppen ezért a szabadidőmozgalmi államtitkárság e célra az összes nélkülözhető ifjúsági szállodákat és

turistaotthonokat is kénytelen igénybevenni. Az utazási mozgalom legújabb ágazata tengeri utazások megszervezésével foglalkozik, egyelőre bérelt hajók beiktatásával és kizárólag a nyugati tengerparti városok meglátogatására szorítkozva.

A szoros értelemben vett *közművelődési téren* is igen figyelemreméltó tevékenységet fejtenek ki e szabadidőmozgalmi bizottságok, főleg a *falusi lakosság* kulturális színvonalának emelése érdekében. Az új iskolai tanterv az elemi iskolában kötelezően előírja a szabadidőmozgalmi kultusz ápolását; „*irányított szabadidő*“-nek nevezik ezt a mozgalmat, amelynek (az elemi iskolákban kötelező, a felsőbb iskolákban fakultatív módon) célja: hogy az *oktató és tanuló* között az iskolaidőn túl is *szoros kapcsolatot* létesítsen a szabadidő legmegfelelőbb kihasználása érdekében. Tehát, hogy a tanuló minél több önművelésre és lelki felfrissülésre alkalmas olvasmányt olvasson, minél többet hallgasson rádiót, a fiatalabb gyermekek pedig minél több állatkertet és bábszínházi előadást látogassanak. Ezen a téren, a maga nemében egészen egyedülálló a két kormányhatóság (nemzetnevelési minisztérium és szabadidőmozgalmi államtitkárság) együttműködése. De éppen így igen figyelemreméltó eredményeket ért el a két kormányhatóság együttműködése a kultúrházak, játszóterek, dalárdák, kirándulócsoporthoz, de legfőképpen a népkönyvtárak megszervezése és fejlesztése terén is. Míg a népkönyvtári hálózat fejlesztéséről a nemzetnevelési minisztérium gondoskodik, addig az irodalmi érték szempontjából hasznos könyvek terjesztése és minél nagyobb számú olvasóközönség toborzása a *szabadidőmozgalmi államtitkárság alá tartozó megyei bizottságok feladata*; ezek küldik ki az ú. n. „*irodalmi házalókat*“ („*Colporteur de la littérature*“), akik *bibliobuszaikkal* községről-községre, városról-városra járva, a legjobb propagandát csinálják a jó és olcsó könyveknek, amelyekből mindjárt néhány példányt a népkönyvtárak olvasóasztalain is elhelyeznek.

Említést érdemelnek végül a franciák legnagyobb nemzeti ünnepének előestéjén: július 13-án Párizsban, a Szajna partján elterülő négy nagy sportmezőn évről-évre megrendezésre kerülő, *tűzijátékkal kapcsolatos szabadtéri népies bemutatók és ugyancsak szabadtéri filmelőadások*, amelyeken az egész országból — kedvezményes utazási és beléptijegyekkel — nagy tömegek vesznek részt. Ennek a mozgalomnak egyik legfrissebb hajtása a „*Négy évszak*“ vándorszínháza, amely — az olasz Dopolavoro „*Tespi* kordéja“ vándorszínház-akcióihoz hasonlóan — egy-egy vidéki városka vagy község lakossága előtt igyekszik a francia színműirodalom remekeit népszerűsíteni.

Amint a talán kissé túltömören felvázolt adatok is bizonyítják, a párizsi államtitkárság és a megyei tanácsok „jó munkát“ végeznek. Ez a jó munka természetesen, mint mindenütt, jelentős anyagi áldozatokat igényel. A francia állam és a megyék azonban minden anyagi áldozatot meghoznak a fontos cél érdekében. Ezt bizonyítja a mozgalom legutóbbi költségvetése, amely szerint az egyes ágazatok

anyagi támogatás címén az alábbi elég tekintélyes összegeket élvezték:

Kirándulási, utazási célokra, szállodák, otthonok építésére 11'0 millió frank			
Sportcélokra, sporttelepek, játszóterek és parkok létesítésére	5.5	"	"
Kulturális célokra	5.0	"	"
Az országos sátoztábor-hálózat fejlesztésére	2.5	"	"
Ünnepségekre, szabadtéri bemutatókra	2.0	"	"
Tengeri utazási célokra, hajóbérletekre	1.5	"	"

Összesen .. 27.5 millió frank

27 és félmillió frank támogatás bizony még magyar pengőben is igen tekintélyes összeg.

A francia szabadidőmozgalom, bár ma még gyermekcipőben jár, máris szép eredményekre tekinthet vissza. Működésében egyelőre talán még túlteng a sportolási, kirándulási és táborozási elem, azonban a nemzetnevelés érdekeivel való szoros kapcsolata már jelzi azt az egészséges irányt, amely felé fejlődése mindjobban áttidomul. Arra azonban már *most is* jó példával szolgál ez a mozgalom, hogy *a szellemi és fizikai újjáéledés szabadidő-kereteit csakis kulturális tartalommal lehet eredményesen biztosítani.*

Czakó István

VŐFÉLYTÁNC